

Tadeusz T. Kaczmarek

Rafał Jarosz

Czy Ropa Rządzi Światem

2006

WPROWADZENIE

Po długotrwałych dyskusjach i analizie dostępnych źródeł informacji o ropie naftowej oraz innych nośnikach energii, postanowiliśmy przedstawić Czytelnikom odpowiedź na trudne pytanie: Czy ropa naftowa rządzi współczesnym światem?

Zadanie nie jest łatwe, ale uważamy, że warto było zastanowić się nad historią i rolą ropy naftowej – najważniejszego współcześnie surowca energetycznego.

Jak się wydaje, nie tylko kraje, w których znajdują się złoża, ale także koncerny naftowe wydobywające i sprzedające ropę na rynkach międzynarodowych – mają wpływ na losy świata. A zatem, czy chodzi tylko o kraje stowarzyszone w OPEC? Czy też może o jeszcze inne organizacje?

Faktem jest, że państwa eksportujące ropę naftową osiągają nieprawdopodobne zyski. Na co idą te miliardowe kwoty? Czy są one przeznaczane na rozwój gospodarczy tych państw i zwiększenie dobrobytu obywateli? Będziemy poszukiwać odpowiedzi między innymi na takie pytania.

Asymetria występowania złóż ropy naftowej i ich konsumpcji jest źródłem permanentnego od ponad stu lat konfliktu. Badając występowanie zbadanych rezerw ropy naftowej w układzie geograficznym, największe zasoby znajdujemy w krajach Bliskiego Wschodu (aż 65% wszystkich zasobów), zaś najmniejsze w Europie (tylko 2%).

W kolejnych rozdziałach książki poruszamy zagadnienia mające znaczenie dla rozwoju przemysłu wydobywczego i roli wydobycia i eksportu ropy jako czynnika politycznego. W rozdziale I przedstawiamy krótką historię wydobywania ropy naftowej. W rozdziale II zajmujemy się potencjałem naftowym USA, a także ich uzależnieniem – jako największego konsumenta ropy – od państw islamskich, posiadających największe zasoby tego surowca. W rozdziale III pokazujemy drogę Arabii Saudyjskiej do dominacji na światowym rynku ropy naftowej. W rozdziale IV przedstawiona została burzliwa historia, pełna kontrowersji współczesność i niejasna przyszłość organizacji OPEC. Nie można było też pominąć Rosji, która jest głównym dostawcą ropy naftowej do Polski. Jej rolę przedstawiamy w rozdziale V. W rozdziale VI autorzy zastanawiają się nad przyszłością złóż ropy naftowej w rejonie Morza Kaspijskiego. I wreszcie ważny problem cen ropy i kolejnych szoków naftowych – przedstawiony został w rozdziale VII. W rozdziale VIII autorzy zaprezentowa-

li obraz konfliktów zbrojnych rozgrywających się wokół dostępu do źródeł surowca na Bliskim Wschodzie.

Czy współczesny świat ma szansę, by uniezależnić się od ropy? Ustosunkowaliśmy się do tego tematu omawiając perspektywy wykorzystania alternatywnych źródeł energii. W ten sposób książka kończy się jednak optymistycznym akcentem.

Współczesne gospodarki narodowe państw wysoko rozwiniętych potrzebują dla swego sprawnego funkcjonowania wielu surowców, jednak najważniejsze z nich to te nieodzowne dla utrzymania bezpieczeństwa narodowego (*vital interest*). W 1998 roku Narodowa Rada Bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych dokonała definicji *vital interest*. Zgodnie z tą definicją bezpieczeństwo obejmuje szeroko pojęte obszary, ważne dla przetrwania, bezpieczeństwa i życia obywateli amerykańskich. Obejmuje ono fizyczne bezpieczeństwo terytorium USA oraz jego sprzymierzeńców, bezpieczeństwo obywateli, rozwój gospodarki oraz obronę najważniejszej infrastruktury Stanów Zjednoczonych. Rada Bezpieczeństwa USA stwierdza m.in.: *uczynimy wszystko, co jest niezbędne dla obrony naszych interesów przy użyciu naszego wojska także jednostronnie i zdecydowanie, kiedy okaże się to konieczne*¹.

Bez wątpienia do tych interesów należy dostępność ropy naftowej. Tego surowca jednak na świecie nie przybywa. Trzeba zatem szukać substytutów – alternatywnych źródeł energii. I tutaj istnieje duże pole do działania w krajach OECD. Na cele badawcze w tej dziedzinie kraje wysoko rozwinięte przeznaczają ogromne kwoty. Dlatego w ostatniej części naszej książki zwracamy uwagę na to, co staje się już rzeczywistością: silniki hybrydowe, wykorzystanie wodoru, energii słonecznej itd. Inwencja wynalazców w tym zakresie jest nieograniczona.

Można też mieć nadzieję, że za kilkadziesiąt lat ropa nie będzie źródłem sporów i wojen. Że reszta pozostanie w ziemi, czekając na lepsze czasy i wykorzystanie dla potrzeb i celów lepszych niż napędzanie silników samochodowych.

Warszawa, w maju 2006 roku

¹ In 1998 the U. S. National Security Council defined "vital interest" as those interests "of broad overriding importance to the survival, safety, and vitality of our nation. Among these are the physical security of our territory and that of our allies, the safety of our citizens, our economic well-being, and the protection of our critical infrastructure. We will do what we must to defend these interests, including – when necessary – using our military might unilaterally and decisively" – *A National Security Strategy for a New Century*, October 1998.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Rozdział 1. Droga do władzy nad światem – krótka historia ropy naftowej	7
Dzień bez ropy	7
Wejście ropy na rynki Europy	8
Początki uzależnienia od ropy.....	9
Wzrost znaczenia ropy naftowej	11
Jaka jest optymalna cena ropy naftowej?.....	13
Produkty pochodzące z rafinerii	16
Konsumpcja ropy naftowej na świecie	19
Czynniki wpływające na poziom ceny ropy	25
Rozdział 2. Ameryka – własne zasoby ropy naftowej i obecna zależność od państw Bliskiego Wschodu	31
Program oszczędnościowy zużycia ropy naftowej w USA	34
Infrastruktura umożliwiająca transport ropy naftowej	41
Kiedy nastąpi Oil Peak?	42
„Car culture”	44
Rockefeller i Standard Oil Company	48
„Seven sisters”	49
„CAFE society” ¹	56
Co to jest CAFE?	58
Kontrowersje wokół złóż na Alasce	61
Program „Ropa za żywność”	63
Rozdział 3. Droga Arabii Saudyjskiej do dominacji na światowym rynku ropy naftowej	65
Narodziny państwowości Arabii Saudyjskiej	67
Rozwój społeczny i narodowy Arabii Saudyjskiej	72
Ghawar – strategiczne złoża ropy naftowej.....	73
„Water injection” – wstrzykiwanie wody do wnętrza złoża	74
Rozdział 4. OPEC – Organization of the Petroleum Exporting Countries	77
Kto jest kim w OPEC?	80
Ukrywanie wszelkich danych dotyczących wydobycia surowca przez Arabię Saudyjską	88

Rozdział 5. Rosja jako jeden z głównych graczy na rynku ropy naftowej	91
Rozdział 6. Przyszłość wykorzystania złóż ropy naftowej w rejonie Morza Kaspijskiego	101
Zasoby regionu Morza Kaspijskiego	102
Sytuacja polityczna w regionie Morza Kaspijskiego	104
Rozdział 7. Wpływ kolejnych szoków naftowych na wzrost cen ropy naftowej	117
Rok 1973 i pierwszy szok naftowy.....	119
Drugi szok naftowy w latach 1979–1980	121
Zdarzenia z drugiej połowy lat 80. i wojna w Zatoce Perskiej 1990–1991	123
Okres ostatnich 10 lat.....	125
Jaka jest przyszłość cen ropy naftowej?	126
Dążenie USA do utrzymania dominującej roli dolara w handlu ropą	126
Rozdział 8. Wojny o ropę naftową	131
Zatoka Perska – ognisko zapalne	131
Dominująca rola USA w Basenie Morza Kaspijskiego ²	140
Przebudzenie Chin – nowy region przyszłych konfliktów (Morze Południowochińskie)	147
Jak się zbroją?	151
Obecność wojsk amerykańskich w regionie Morza Kaspijskiego	153
Rozdział 9. Alternatywne źródła energii	157
Problem zaopatrzenia gospodarki światowej w energię	157
Poszukiwanie substytutów dla ropy naftowej	159
Energia słoneczna.....	160
Energia wiatru	162
Energia wody	165
Energia jądrowa	167
Energia geotermalna	168
Wodór jako uniwersalne źródło energii	169
Energia biomasy	172
Przyszłość alternatywnych źródeł energii.....	174
Rozdział 10. Światowe zasoby ropy i prognozy na przyszłość	177
Możliwość odkrycia nowych złóż ropy naftowej na świecie	177
Nowa technika wierceń – horizontal drilling	183
Nowa metoda: sejsmika 3D	185
Polska na tle światowego handlu ropą naftową	191
Zakończenie	189
Postscriptum	193